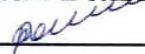

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ:

**Гарант освітньої програми
Анастасія Большакова**

_____ 2020 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ:

**Проректор з
навчальної роботи
Інна СТАШЕВСЬКА**

_____ 2020 р.

**Силабус
навчальної дисципліни**

« ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї »

Освітня програма — Психологія

Спеціальність — 053 Психологія

Галузь знань — 05 Соціальні та поведінкові науки

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Харків – 2020

Силабус склала

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та педагогіки
Первозна Тетяна Олексіївна

Силабус затверджено на засіданні кафедри психології та педагогіки,
Силабус затверджено на засіданні кафедри психології та педагогіки,
протокол № 2 від « 21 » серпня 2020 р.

Голова групи забезпечення
д.психол.н., професор

Анастасія БОЛЬШАКОВА

Завідувач кафедри
психології та педагогіки,
д.психол.н., професор

Анастасія БОЛЬШАКОВА

Силабус затверджено на засіданні ради факультету соціальних комунікацій
протокол № 1 від « 25 » серпня 2020 р.

Голова ради факультету

Алла СОЛЯНИК

1. Загальна інформація про дисципліну

1	Назва дисципліни	Психологія сім'ї
2	Викладач	Перевозна Тетяна Олексіївна
3	Контактні дані викладача (роб.тел., емейл)	p.-tatjana@ukr.net
4	Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова
5	Рік підготовки	2
6	Семестр	1
7	Лекції (год.)	20
8	Практичні (семінарські, лабораторні) заняття (год.)	14
9	Самостійна робота (год.)	56
10	Індивідуальна робота (год.)	—
11	Кількість кредитів	3
12	Загальна кількість годин	90
13	Поточний контроль	Індивідуальне та фронтальне усне опитування, Відповідь під час семінару; розв'язання проблемної ситуації; письмове опитування; есе-рефлексія; виступ з рефератом; виступ з презентацією; виконання індивідуального проекту; оцінка результатів неформальної освіти.
14	Підсумковий контроль	Залік

2. Анотація дисципліни

2.1. Місце дисципліни в програмі навчання

Навчальна дисципліна «Психологія сім'ї» покликана допомогти здобувачеві вищої освіти досягнути розуміння сутності діяльності практичного психолога шляхом засвоєння теретичних та практичних знань в контексті сучасних досягнень психологічної науки, психологічних закономірностей структури сім'ї, рушійних сил її розвитку, індивідуально-типологічних проявів, життєвого циклу сім'ї, її розвиток і формування в процесі діяльності і спілкування, становлення впродовж життєвого шляху. У процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають усвідомити психологічні аспекти викладання та виховання у закладах вищої освіти. Окрім цього «Психологія сім'ї» як навчальна дисципліна покликана сприяти формуванню у здобувачів здібностей до самооцінки, самоконтролю, самореалізації, забезпечити відпрацювання можливих моделей поведінки в ситуаціях професійної взаємодії, досягти розуміння логіки управління комунікацією, а також уміння і психологічної готовності формувати команду і працювати в ній.

2.2. Пререквізити та постреквізити дисципліни

Психологія сім'ї функціонує і розвивається у нерозривному зв'язку як із багатьма суспільними науками (філософія, соціологія, політологія, педагогіка та ін.),

так і з тими, що сфокусовані на проблемах практичного функціонування суспільства. Зокрема, розгляд психологічних проблем сім'ї має значення з точки зору вирішення демографічних, гендерно-рольових та інших аспектів функціонування всіх соціальних інститутів суспільства. Однак особливо тісними є взаємозв'язки психології сім'ї саме з психологічними дисциплінами. Першочергово мовиться про загальну психологію (методологічні прийоми та принципи, функціонування психічних процесів, станів і властивостей людини), психологію особистості (проблеми самосвідомості, самооцінки, образу «Я», життєвого шляху), психологію творчості (творчі здібності особистості й особливості їх реалізації, активізація творчого потенціалу, а також умови формування і розвитку творчих особистостей в організації), соціальну психологію (взаємини особистості з іншими людьми, соціальними групами, спільнотами, соціальними інститутами, суспільством загалом), психодіагностику (профдіагностика, профвідбір, розробка та використання професіограм), вікову і педагогічну психологію (можливості особистості на різних етапах онтогенезу), психологію праці (створення тренінг-програм для персоналу та керівників організацій, складання їх психологічних характеристик, психологічної експертизи інноваційних методик управління), економічну психологію (ставлення громадян до економічної дійсності загалом, так і до конкретної економічної ситуації, що є важливим чинником у виборі управлінських засобів впливу на їх економічну поведінку), збагачуючи водночас їх своїми узагальненнями та закономірностями.

Своєю чергою, здобутий здобувачами у ході вивчення навчальної дисципліни «Психологія сім'ї» фрагмент соціокультурного досвіду у вигляді системи знань, умінь, норм і цінностей стане теоретичним підґрунтям подальшого проходження виробничої практики (стажування) і підготовці освітньо-кваліфікаційних робіт (написання курсових, дипломної роботи тощо).

2.3. Мета вивчення дисципліни – Засвоєння системи психологічних знань щодо різних аспектів розвитку та функціонування сім'ї, основних понять психології сім'ї, соціально-психологічну модель сімейних стосунків, застосовувати отримані знання у процесі надання психологічної допомоги з профілактики та корекції проблем сімейної взаємодії.

2.4. Завдання вивчення дисципліни.

1. Сформувати цілісну систему знань з психології сім'ї, що стосуються феномену, загальних засад, методології, структури, функцій, історії розвитку та її провідних сучасних тенденцій.

2. Розкрити соціально-психологічні особливості формування та функціонування сім'ї, причин та наслідків патогенних впливів.

3. Сформувати уявлення про місце психології сім'ї в контексті інших психологічних дисциплін, зв'язку з іншими суміжними дисциплінами.

4. Ознайомити здобувачів з основними методами психологічного дослідження сім'ї.

5. Ознайомити здобувачів із загально-психологічними фундаментальними проблемами, вирішуваними психологією сім'ї.

6. Сформувати практичні навички та вміння при застосуванні психологічних діагностичних методик, навчитись інтерпретувати одержані дані відповідно до завдання, складати висновок на основі одержаних результатів.

2.5. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

Загальні компетентності:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність бути критичним і самокритичним.
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

Професійні компетентності:

- Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології
- Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
- Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел
- Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій
- Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження
- Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації
- Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову)
- Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту
- Здатність дотримуватися норм професійної етики
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
- Здатність аналізувати соціокультурні процеси та явища з точки зору їх впливу на психічне благополуччя людини
- Здатність використовувати засоби культури та мистецтва у просвітницькій, психопрофілактичній діяльності та наданні психологічної допомоги різним верствам населення.

2.6. Результати навчання.

Вивчення даної дисципліни забезпечує досягнення таких програмних результатів навчання:

- Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання
- Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.
- Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження
- Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання
- Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника
- Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

3. Політика дисципліни

3.1. Політика виставлення оцінок (пропущені заняття, відпрацювання пропусків): кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених здобувачам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу здобувача; пропущені заняття відпрацьовуються; пропуски поточного та тематичного контролю відпрацьовуються. Форму і час відпрацювання здобувач та викладач взаємопогоджують.

3.2. Політика академічної поведінки та доброчесності (плагіат, поведінка в аудиторії): конфліктні ситуації мають відкрито обговорюватись в академічних групах з викладачем, необхідно бути взаємно толерантним, поважати думку іншого. Плагіат та інші форми нечесної роботи неприпустимі. Недопустимі підказки і списування у ході семінарських занять, контрольних роботах, на іспиті.

Норми академічної етики: дисциплінованість; дотримання субординації; чесність; відповідальність; робота в аудиторії з відключеними мобільними телефонами.

4. Програма навчальної дисципліни:

Тема 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен.

1. Предмет і завдання курсу, міжпредметні зв'язки.
2. Основні категорії психології сім'ї.
3. Методологічні засади сімейної психології.

Тема 2. Провідні концепції шлюбно-сімейних стосунків.

1. Психоаналітична концепція.

2. Концепція Е.Фрома.
3. Концепція В.Франкла.

Тема 3. Роль кохання в створенні та функціонуванні сім'ї.

1. Психологія закоханості.
2. Теорії вибору шлюбного партнера.
3. Мотивації вступу у шлюб.

Тема 4. Життєвий цикл сім'ї.

1. Поняття життєвого циклу.
2. Критерії та фактори періодизації шлюбно-сімейних стосунків.
3. Стадії життєвого циклу сім'ї, їх характеристики.

Тема 5. Сім'я та її вплив на формування особистості дитини.

1. Особливості соціалізації дитини в сім'ї.
2. Тактики батьківсько- дитячих стосунків, їх роль у формуванні особистості.
3. Виховний потенціал сучасної сім'ї.

Тема 6. Психологічна діагностика сім'ї.

1. Методи психологічного дослідження сім'ї.
2. Визначення готовності до сімейного життя.
3. Методи діагностики сімейного психологічного клімату.

Тема 7. Проблема психологічної сумісності та стабільності сім'ї.

1. Принцип компліментарності.
2. Типи подружніх зв'язків.
3. Рівень подружньої адаптації.

Тема 8. Проблема гендера в сімейних стосунках.

1. Проблема гендера, історія його вивчення.
2. Теорія гендерної соціалізації.
3. Обмеження, котрі накладають традиційні жіноча та чоловіча ролі.

Тема 9. Порушення у функціонуванні сім'ї.

1. Поняття дисфункціональної сім'ї.
2. Поняття сімейного насилля.
3. Копінг стратегії та тактики поведінки у сімейному конфлікті.

Тема 10. Психологічна корекція сімейних стосунків, арт-терапія у допомозі сім'ї.

1. Можливості психологічної корекції сімейних стосунків.
2. Принципи психологічного консультування сім'ї.
3. Техніки арт-терапії в роботі з сім'єю.

5. Методи навчання:

Лекція з елементами пояснення; проблемна лекція; лекція-бесіда; лекція-дискусія; лекція-демонстрація; демонстрація наочних матеріалів; дискусія; семінар-опитування; самостійна робота.

6. Форми та методи контролю:

Поточний, тематичний, підсумковий контроль. Індивідуальне та фронтальне усне опитування, Відповідь під час семінару; розв'язання проблемної ситуації;

письмове опитування; есе-рефлексія; виступ з рефератом; виступ з презентацією; виконання індивідуального проекту; оцінка результатів неформальної освіти.

Підсумковий контроль: екзамен.

Критерії оцінювання для підсумкового контролю

Завдання підсумкового контролю складається з 2 теоретичних питань.

Відповідь на *теоретичне питання* вважається повною, якщо її зміст повністю відповідає програмі та містить всі необхідні факти та висновки.

Грубими помилками є:

- незнання визначень основних понять предметної області й формулювань, передбачених програмою дисципліни;
- незнання сутності основних методів і прийомів отримання необхідних результатів.

Помилками вважаються:

- неточності визначень понять предметної області, формулювань;
- неволодіння одним з умінь і навичок, передбачених програмою, але таких, що не відносяться до грубих помилок.

Недоліками є:

- непослідовний виклад матеріалу.

76 – 100% від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

Повністю розкрито зміст теоретичних питань. При відповіді використано термінологію предметної області в необхідній логічній послідовності. Також здобувач демонструє вільне володіння навчальним матеріалом різного ступеня складності, використовуючи при необхідності відомості з інших навчальних дисциплін і курсів. При відповіді на додаткові питання помітне вміння розвивати систему теоретичних знань на основі самостійної роботи.

50 – 75 % від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

При викладі фундаментальних положень основного матеріалу курсу здобувач показує володіння програмним навчальним матеріалом, у тому числі різного ступеня складності, а також вільне оперування ним у знайомій ситуації. При відповіді допускається два-три недоліки або не більше однієї помилки. Здобувач упевнено відповідає на додаткові питання, що стосуються основних положень усього досліджуваного курсу відповідно до екзаменаційної програми.

26 – 50 % від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

При відповіді на питання теорії виявляється не завжди усвідомлене відтворення програмного навчального матеріалу. Положення, що приводяться у відповіді, даються фрагментарно, схематично, без логічного взаємозв'язку. При відповіді на додаткові питання, що стосуються найважливіших і основних понять і фактів

навчальної програми, є утруднення у використанні термінології предметної області. При відповіді здобувач не завжди може підтвердити теоретичні викладення відповідними прикладами.

0 – 25 % від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

Відповідь здобувача демонструє лише деяке уявлення про матеріал навчального курсу. Знання практично відсутні як у теоретичній області навчальної дисципліни, так і в практичному володінні методикою аналізу.

7. Шкала оцінювання:

За шкалою ТНЕУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	Зараховано	A (відмінно)
85–89		B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74		D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	Незараховано	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література:

1. Бондаровська В. М. Діти як психологічне зеркало сім'ї та суспільства. Київ: Ред. Загально-пед. газ., 2012. 124 с.
2. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї : курс лекцій. Київ: МАУП, 2001. 96с.
3. Корольчук М.С. Психологія сімейних взаємин. Київ: Ніка-центр, 2011. 296 с.
4. Крамченкова В.О. Психологія сім'ї. Харків: вид-во «Новое слово», 2010. 238 с.
5. Помиткіна Л.В., Злагодух В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. Психологія сім'ї: навч. посіб. Київ: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. 270 с.
6. Психологія сімейних взаємин : навч. посіб. / М.С. Корольчук та ін.; за заг. ред. М.С. Корольчука. Київ: Ніка-Центр, 2012. 296 с.
7. Горецька О., Сердюк Н. Психологія сім'ї: навч. посіб. Бердянськ: Видавець Ткачук О.В., 2015. 216 с.
8. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї : навч.посіб. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с.

Допоміжна

9. Барнс Р. Як вітчиму стати батьком. Львів: Свічадо, 2014. – 190 с.

10. Бурлачук Л.Ф. Словарь-справочник по психодиагностике. – СПб. : Питер, 2000. 528 с.
11. Гончаров В.Л. Батько – особлива посада: роль батька в становленні особистості. Київ: Шк. світ, 2010. 164 с.
12. Зелінська Т.М. Амбівалентність особистості: теорія, діагностика і психокорекція: навч. посібник. Київ: Каравела, 2010. 186 с.
13. Кісарчук З.Г. Психологічна допомога сім'ї: навч. посіб. Київ: Главник, 2006. 128 с.
14. Коцур Н.І. Психогігієна: навч. посіб. Чернівці: Книги ХХІ, 2005
15. Психологія сім'ї: навчальний посібник / За заг. ред.: В.М. Поліщука. – Суми: Університетська книга, 2008. 238 с.
16. Романчук О. Неповносправна дитина в сім'ї та в суспільстві. Львів, 2008. – 334 с.
17. Столярчук О.А. Вплив сім'ї на формування самооцінки дитини. *Розвиток особистості в умовах трансформаційного суспільства*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 13 грудня 2012 року). Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка. 2012. С. 423-426.
18. Ткаченко В. Є. Благополуччя подружніх відносин і його психологічні детермінанти: теоретичний аналіз. *Наука і освіта*. – 2010. – № 3. – С. 113– 116.

Інтернет-ресурси:

- Законодавство України — <https://rada.gov.ua/news/zak>
- Наукова періодика України — <http://nbuv.gov.ua/taxonomy/term/334> –
- Електронні підручники онлайн «Педагогіка і психологія» — <http://chitalka.info/psy.html>.
- Вісник психології і соціальної педагогіки — <http://psych.kiev.ua/nma-referats/fla-refers/lang-1/referat-109/referatpart-4/index.html> –.
- БД Освіта. ua. — <http://osvita.ua/school/psychology>.
- Мета – українська пошукова система. — <http://www.meta-ukraine.com>.
- Пошукова система Google. — <http://www.google.com>.